

॥ श्री ॥

प्रवचनसार

आ. कुन्दकुन्द · प्राकृत · ३०४ पद्य · ~४६ मिनट

विषयानुक्रमिका

सर्वव्याप्येकचिद्रूपस्वरूपाय परात्मने
स्वोपलब्धिप्रसिद्धाय ज्ञानानन्दात्मने नमः ॥१-अ॥

हेलोल्लुप्तमहामोहतमस्तोमं जयत्यदः

प्रकाशयज्जगत्तत्त्वमनेकान्तमयं महः ॥२-अ॥

परमानन्दसुधारसपिपासितानां हिताय भव्यानाम्
क्रियते प्रकटिततत्त्वा प्रवचनसारस्य वृत्तिरियम् ॥३-अ॥

नमः परमचैतन्यस्वात्मोत्थसुखसम्पदे

परमागमसाराय सिद्धाय परमेष्ठिने ॥१-ज॥

ज्ञानतत्त्व-प्रज्ञापन-अधिकार

एस सुरासुरमणुसिंदवंदिदं धोदघाङ्कम्ममलं ।

पणमामि वड्ढमाणं तित्थं धम्मस्स कत्तारं ॥१॥

सेसे पुण तित्थयरे ससव्वसिद्धे विसुद्धसभावे ।

समणे य णाणदंसणचरित्तववीरियायारे ॥२॥

ते ते सव्वे समगं समगं पत्तेगमेव पत्तेगं ।
वंदामि य वट्ठंते अरहंते माणुसे खेत्ते ॥3॥

किच्चा अरहंताणं सिद्धाणं तह णमो गणहराणं ।
अज्झावयवग्गाणं साहूणं चेव सव्वेसिं ॥4॥
तेसिं विसुद्धदंसणणाणपहाणासमं समासेज्ज ।
उवसंपयामि सम्मं जत्तो णिव्वाणसंपत्ती ॥5॥

संपज्जदि णिव्वाणं देवासुरमणुयरायविहवेहिं ।
जीवस्स चरित्तादो दंसणणाणप्पहाणादो ॥6॥

चारित्तं खलु धम्मो धम्मो जो सो समो त्ति णिद्धिट्ठो ।
मोहक्खोहविहीणो परिणामो अप्पणो हु समो ॥7॥

परिणमदि जेण दव्वं तक्कालं तम्मयं त्ति पण्णत्तं ।
तम्हा धम्मपरिणदो आदा धम्मो मुणेयव्वो ॥8॥

जीवो परिणमदि जदा सुहेण असुहेण वा सुहो असुहो ।
सुद्धेण तदा सुद्धो हवदि हि परिणामसम्भावो ॥9॥

णत्थि विणा परिणामं अत्थो अत्थं विणेह परिणामो ।
दव्वगुणपज्जयत्थो अत्थो अत्थित्तणिव्वत्तो ॥10॥

धम्मेण परिणदप्पा अप्पा जदि सुद्धसंपयोगजुदो ।
पावदि णिव्वाणसुहं सुहोवजुत्तो य सग्गसुहं ॥11॥

असुहोदण्ण आदा कुणरो तिरियो भवीय णेरइयो ।
दुक्खसहस्सेहिं सदा अभिद्दुदो भमदि अच्चंतं ॥12॥

अइसयमादसमुत्थं विसयातीदं अणोवममणंतं ।

अव्वुच्छिण्णं च सुहं सुद्धवओगप्पसिद्धाणं ॥13॥

सुविदिदपयत्थसुत्तो संजमतवसंजुदो विगदरागो ।

समणो समसुहदुक्खो भणिदो सुद्धोवओगो त्ति ॥14॥

उवओगविसुद्धो जो विगदावरणंतरायमोहरओ ।

भूदो सयमेवादा जादि परं णेयभूदाणं ॥15॥

तह सो लद्धसहावो सव्वण्हू सव्वलोगपदिमहिदो ।

भूदो सयमेवादा हवदि सयंभु त्ति णिद्धिट्ठो ॥16॥

भंगविहूणो य भवो संभवपरिवज्जिदो विणासो हि ।

विज्जदि तस्सेव पुणो ठिदिसंभवणाससमवाओ ॥17॥

उप्पादो य विणासो विज्जदि सव्वस्स अट्टजादस्स ।

पज्जाएण दु केणवि अट्टो खलु होदि सभूदो ॥18॥

तं सव्वट्ठवरिट्ठं इट्ठं अमरासुरप्पहाणेहिं ।

ये सद्वहंति जीवा तेसिं दुक्खाणि खीयंति ॥19॥

पक्खीणघादिकम्मो अणंतवरवीरिओ अहियतेजो । (19)

जादो अदिंदिओ सो णाणं सोक्खं च परिणमदि ॥20॥

सोक्खं वा पुण दुक्खं केवलणाणिस्स णत्थि देहगदं । (20)

जम्हा अदिंदियत्तं जादं तम्हा दु तं णेयं ॥21॥

परिणमदो खलु णाणं पच्चक्खा सव्वदव्वपज्जाया । (21)

सो णेव ते विजाणदि उग्गहपुव्वाहिं किरियाहिं ॥22॥

णत्थि परोक्खं किंचि वि समंत सव्वक्खगुणसमिद्धस्स । (22)

अक्खातीदस्स सदा सयमेव हि णाणजादस्स ॥23॥

आदा णाणपमाणं णाणं णेयप्पमाणमुद्धिट्ठं । (23)

णेयं लोयालोयं तम्हा णाणं तु सव्वगयं ॥24॥

णाणप्पमाणमादा ण हवदि जस्सेह तस्स सो आदा । (24)

हीणो वा अहिओ वा णाणादो हवदि धुवमेव ॥25॥

हीणो जदि सो आदा तण्णाणमचेदणं ण जाणादि । (25)

अहिओ वा णाणादो णाणेण विणा कहं णादि ॥26॥

सव्वगदो जिणवसहो सव्वे वि य तग्गया जगदि अट्ठा । (26)

णाणमयादो य जिणो विसयादो तस्स ते भणिदा ॥27॥

णाणं अप्प त्ति मदं वट्ठदि णाणं विणा ण अप्पाणं । (27)

तम्हा णाणं अप्पा अप्पा णाणं व अण्णं वा ॥28॥

णाणी णाणसहावो अट्ठा णेयप्पगा हि णाणिस्स । (28)

रूवाणि व चक्खूणं णेवण्णोण्णेषु वट्ठंति ॥29॥

ण पविट्ठो णाविट्ठो णाणी णेयेसु रूवमिव चक्खू । (29)

जाणदि पस्सदि णियदं अक्खातीदो जगमसेसं ॥30॥

रयणमिह इन्दणीलं दुद्धज्झसियं जहा सभासाए । (30)

अभिभूय तं पि दुद्धं वट्ठदि तह णाणमट्ठेसु ॥31॥

जदि ते ण संति अट्ठा णाणे णाणं ण होदि सव्वगयं । (31)

सव्वगयं वा णाणं कहं ण णाणट्ठिया अट्ठा ॥32॥

गेण्हदि णेव ण मुंचदि ण परं परिणमदि केवली भगवं । (32)

पेच्छदि समंतदो सो जाणदि सव्वं णिरवसेसं ॥33॥

जो हि सुदेण विजाणादि अप्पाणं जाणगं सहावेण । (33)

तं सुदकेवलिमिसिणो भणंति लोयप्पदीवयरा ॥34॥

सुत्तं जिणोवदिट्ठं पोग्गलदव्वप्पगेहिं वयणेहिं । (34)

तं जाणणा हि णाणं सुत्तस्स य जाणणा भणिया ॥35॥

जो जाणदि सो णाणं ण हवदि णाणेण जाणगो आदा । (35)

णाणं परिणमदि सयं अट्ठा णाणट्ठिया सव्वे ॥36॥

तम्हा णाणं जीवो णेयं दव्वं तिहा समक्खादं । (36)

दव्वं ति पुणो आदा परं च परिणामसंबद्धं ॥37॥

तक्कालिगेव सव्वे सदसभूदा हि पज्जया तासिं । (37)

वट्ठन्ते ते णाणे विसेसदो दव्वजादीणं ॥38॥

जे णेव हि संजाया जे खलु णट्ठा भवीय पज्जया । (38)

ते होति असभूदा पज्जाया णाणपच्चक्खा ॥39॥

जदि पच्चक्खमजादं पज्जयं पलयिदं च णाणस्स । (39)

ण हवदि वा तं णाणं दिव्वं ति हि के परूवेति ॥40॥

अत्थं अक्खणिवदिदं ईहापुव्वेहिं जे विजाणंति । (40)

तेसिं परोक्खभूदं णादुमसक्कं ति पण्णत्तं ॥41॥

अपदेसं सपदेसं मुत्तममुत्तं च पज्जयमजादं । (41)

पलयं गदं च जाणदि तं णाणमदिदियं भणियं ॥42॥

परिणमदि णेयमट्ठं णादा जदि णेव खाइगं तस्स । (42)

णाणं ति तं जिणिंदा खवयंतं कम्ममेवुत्ता ॥43॥

उदयगदा कम्मंसा जिणवरवसहेहिं णियदिणा भणिया । (43)

तेसु विमूढो रत्तो दुट्ठो वा बंधमणुभवदि ॥44॥

ठाणणिसेज्जविहारा धम्मवदेसो य णियदयो तेसिं । (44)

अरहंताणं काले मायाचारो व्व इत्थीणं ॥45॥

पुण्णफला अरहंता तेसिं किरिया पुणो हि ओदइया । (45)

मोहादीहिं विरहिदा तम्हा सा खाइग ति मदा ॥46॥

जदि सो सुहो व असुहो ण हवदि आदा सयं सहावेण । (46)

संसारो वि ण विज्जदि सव्वेसिं जीवकायाणं ॥47॥

जं तक्कालियमिदरं जाणदि जुगवं समंतदो सव्वं । (47)

अत्थं विचित्तविसमं तं णाणं खाइयं भणियं ॥48॥

जो ण विजाणदि जुगवं अत्थे तिक्कालिगे तिहुवणत्थे । (48)

णादुं तस्स ण सक्कं सपज्जयं दव्वमेगं वा ॥49॥

दव्वं अणंतपज्जयमेगमणंताणि दव्वजादाणि । (49)

ण विजाणदि जदि जुगवं किध सो सव्वाणि जाणादि ॥50॥

उप्पज्जदि जदि णाणं कमसो अट्टे पडुच्च णाणिस्स । (50)

तं णेव हवदि णिच्चं ण खाइगं णेव सव्वगदं ॥51॥

तिक्कालणिच्चविसमं सयलं सव्वत्थसंभवं चित्तं । (51)

जुगवं जाणदि जोण्हं अहो हि णाणस्स माहप्पं ॥52॥

ण वि परिणमदि ण गेण्हदि उप्पज्जदि णेव तेसु अट्टेसु । (52)

जाणण्णवि ते आदा अबंधगो तेण पण्णत्तो ॥53॥

तस्स णमाइं लोगो देवासुरमणुअरायसंबंधो ।

भत्तो करेदि णिच्चं उवजुत्तो तं तहा वि अहं ॥54॥

अत्थि अमुत्तं मुत्तं अदिंदियं इंदियं च अत्थेसु । (53)

णाणं च तहा सोक्खं जं तेसु परं च तं णेयं ॥55॥

जं पेच्छदो अमुत्तं मुत्तेसु अदिंदियं च पच्छण्णं । (54)

सयलं सगं च इदरं तं णाणं हवदि पच्चक्खं ॥56॥

जीवो सयं अमुत्तो मुत्तिगदो तेण मुत्तिणा मुत्तं । (55)

ओगेण्हत्ता जोगं जाणदि वा तं ण जाणादि ॥57॥

फासो रसो य गंधो वण्णो सद्दो य पोगगला होति । (56)

अक्खाणं ते अक्खा जुगवं ते णेव गेण्हंति ॥58॥

परदव्वं ते अक्खा णेव सहावो त्ति अप्पणो भणिदा । (57)

उवलद्धं तेहि कथं पच्चक्खं अप्पणो होदि ॥59॥

जं परदो विण्णाणं तं तु परोक्खं ति भणिदमट्ठेसु । (58)

जदि केवलेण णादं हवदि हि जीवेण पच्चक्खं ॥60॥

जादं सयं समंतं णाणमणंतत्थवित्थडं विमलं । (59)

रहिदं तु ओग्गहादिहिं सुहं ति एगंतियं भणिदं ॥61॥

जं केवलं ति णाणं तं सोक्खं परिणमं च सो चेव । (60)

खेदो तस्स ण भणिदो जम्हा घादी खयं जादा ॥62॥

णाणं अत्थंतगयं लोयालोएसु वित्थडा दिट्ठी । (61)

णट्ठमणिट्ठं सव्वं इट्ठं पुण जं तु तं लद्धं ॥63॥

न श्रद्धधति सौख्यं सुखेषु परममिति विगतघातिनाम् । (62)

श्रुत्वा ते अभव्या भव्या वा तत्प्रतीच्छन्ति ॥64॥

मणुआसुरामरिंदा अहिद्दुदा इन्दिएहिं सहजेहिं । (63)

असहंता तं दुक्खं रमंति विसएसु रम्मेसु ॥65॥

जेसिं विसएसु रदी तेसिं दुक्खं वियाण सभावं । (64)

जइ तं ण हि सभावं वावारो णत्थि विसयत्थं ॥66॥

पप्पा इट्ठे विसये फासेहिं समस्सिदे सहावेण । (65)

परिणममाणो अप्पा सयमेव सुहं ण हवदि देहो ॥67॥

एगंतेण हि देहो सुहं ण देहिस्स कुणदि सग्गे वा । (66)

विसयवसेण दु सोक्खं दुक्खं वा हवदि सयमादा ॥68॥

तिमिरहरा जइ दिट्ठी जणस्स दीवेण णत्थि कायव्वं । (67)

तह सोक्खं सयमादा विसया किं तत्थ कुव्वंति ॥69॥

सयमेव जहादिच्चो तेजो उण्हो य देवदा णभसि । (68)

सिद्धो वि तहा णाणं सुहं च लोगे तहा देवो ॥70॥

तेजो दिट्ठी णाणं इट्ठी सोक्खं तहेव ईसरियं ।

तिहुवणपहाणदैयं माहप्पं जस्स सो अरिहो ॥71॥

तं गुणदो अधिगदरं अविच्छिदं मणुवदेवपदिभावं ।

अपुणभावणिबद्धं पणमामि पुणो पुणो सिद्धं ॥72॥

देवदजदिगुरुपूजासु चेव दाणम्मि वा सुसीलेसु । (69)

उववासादिसु रत्तो सुहोवओगप्पगो अप्पा ॥73॥

जुत्तो सुहेण आदा तिरिओ वा माणुसो व देवो वा । (70)

भूदो तावदि कालं लहदि सुहं इन्दियं विविहं ॥74॥

सोक्खं सहावसिद्धं णत्थि सुराणं पि सिद्धमुवदेसे । (71)

ते देहवेदणट्ठा रमंति विसएसु रम्मेसु ॥75॥

णरणारयतिरियसुरा भजन्ति जदि देहसंभवं दुक्खं । (72)

किह सो सुहो व असुहो उवओगो हवदि जीवाणं ॥76॥

कुलिसाउहचक्कधरा सुहोवओगप्पगेहिं भोगेहिं । (73)

देहादीणं विद्धिं करेति सुहिदा इवाभिरदा ॥77॥

जदि संति हि पुण्णाणि य परिणामसमुभवाणि विविहाणि । (74)

जणयंति विसयतण्हं जीवाणं देवदंताणं ॥78॥

ते पुण उदिण्णतण्हा दुहिदा तण्हाहिं विसयसोक्खाणि । (75)

इच्छंति अणुभवन्ति य आमरणं दुक्खसंतत्ता ॥79॥

सपरं बाधासहियं विच्छिण्णं बंधकारणं विसमं । (76)

जं इंदिएहि लद्धं तं सोक्खं दुक्खमेव तहा ॥80॥

ण हि मण्णादि जो एवं णत्थि विसेसो ति पुण्णपावाणं । (77)

हिंडदि घोरमपारं संसारं मोहसंछण्णो ॥81॥

एवं विदिदत्थो जो दव्वेसु ण रागमेदि दोसं वा । (78)

उवओगविसुद्धो सो खवेदि देहुभवं दुक्खं ॥82॥

चत्ता पावारंभं समुट्ठिदो वा सुहम्मि चरियम्मि । (79)

ण जहदि जदि मोहादी ण लहदि सो अप्पगं सुद्धं ॥83॥

तवसंजमप्पसिद्धो सुद्धो सग्गापवग्गमग्गकरो ।

अमरासुरिंदमहिदो देवो सो लोयसिहरत्थो ॥84॥

तं देवदेवदेवं जदिवरवसहं गुरुं तिलोयस्स ।

पणमंति जे मणुस्सा ते सोक्खं अक्खयं जंति ॥85॥

जो जाणदि अरहंतं दव्वत्तगुणत्तपज्जयत्तेहिं । (80)

सो जाणदि अप्पाणं मोहो खलु जादि तस्स लयं ॥86॥

जीवो ववगदमोहो उवलद्धो तच्चमप्पणो सम्मं । (81)

जहदि जदि रागदोसे सो अप्पाणं लहदि सुद्धं ॥87॥

सव्वे वि य अरहंता तेण विधाणेण खविदकम्मंसा । (82)

किच्चा तथोवदेसं णिव्वादा ते णमो तेसिं ॥88॥

दंसणसुद्धा पुरिसा णाणपहाणा समग्गचरियत्था ।

पूजासक्काररिहा दाणस्स य हि ते णमो तेसिं ॥89॥

दव्वादिएसु मूढो भावो जीवस्स हवदि मोहो त्ति । (83)

खुब्भदि तेणुच्छण्णो पप्पा रागं व दोसं वा ॥90॥

मोहेण व रागेण व दोसेण व परिणदस्स जीवस्स । (84)

जायदि विविहो बंधो तम्हा ते संखवइदव्वा ॥91॥

अट्ठे अजधागहणं करुणाभावो य तिरियमणुएसु । (85)

विसएसु य प्ससंगो मोहस्सेदाणि लिंगाणि ॥92॥

जिणसत्थादो अट्ठे पच्चक्खादीहिं बुज्झदो णियमा । (86)

खीयदि मोहोवचयो तम्हा सत्थं समधिदव्वं ॥93॥

दव्वाणि गुणा तेसिं पज्जाया अट्ठसण्णया भणिया । (87)

तेसु गुणपज्जयाणं अप्पा दव्व त्ति उवदेसो ॥94॥

जो मोहरागदोसे णिहणदि उवलब्ध जोण्हमुवदेसं । (88)

सो सव्वदुक्खमोक्खं पावदि अचिरेण कालेण ॥95॥

णाणप्पगमप्पाणं परं च दव्वत्तणाहिसंबद्धं । (89)

जाणदि जदि णिच्छयदो जो सो मोहक्खयं कुणदि ॥96॥

तम्हा जिणमग्गादो गुणेहिं आदं परं च दव्वेसु । (90)

अभिगच्छदु णिम्मोहं इच्छदि जदि अप्पणो अप्पा ॥97॥

सत्तासंबद्धेदे सविसेसे जो हि णेव सामण्णे । (91)

सद्दहदि ण सो समणो सत्तो धम्मो ण संभवदि ॥98॥

जो णिहदमोहदिट्ठी आगमकुसलो विरागचरियम्हि । (92)

अभुट्ठिदो महप्पा धम्मो त्ति विसेसिदो समणो ॥99॥

जो तं दिट्ठा तुट्ठो अभुट्ठित्ता करेदि सक्कारं ।

वंदणणमंसणादिहिं तत्तो सो धम्ममादियदि ॥100॥

तेण णरा व तिरिच्छा देविं वा माणुसिं गदिं पप्पा ।

विहविस्सरियेहिं सया संपुण्णमणोरहा होंति ॥101॥

जेयतत्त्व-प्रज्ञापन-अधिकार

तम्हा तस्स णमाई किच्चा णिच्चं पि तम्मणो होज्ज ।

वोच्छामि संगहादो परमट्ठविणिच्छयाधिगमं ॥102॥

अत्थो खलु दव्वमओ दव्वाणि गुणप्पगाणि भणिदाणि । (93)

तेहिं पुणो पज्जाया पज्जयमूढा हि परसमया ॥103॥

जे पज्जएसु णिरदा जीवा परसमइग त्ति णिद्धिट्ठा । (94)

आदसहावम्हि ठिदा ते सगसमया मुणेदव्वा ॥104॥

अपरिच्चत्त-सहावेणुप्पा-दव्वयधुवत्त-संबद्धं । (95)

गुणवं च सपज्जयं जं तं दव्वं ति वुच्चंति ॥105॥

सम्भावो हि सहावो गुणेहिं सगपज्जएहिं चित्तेहिं । (96)

दव्वस्स सव्वकालं उप्पादव्वयधुवत्तेहिं ॥106॥

इह विविहलक्खणाणं लक्खणमेगं सदित्ति सव्वगयं । (97)

उवदिसदा खलु धम्मं जिणवरवसहेण पण्णत्तं ॥107॥

दव्वं सहावसिद्धं सदित्ति जिणा तच्चदो समक्खादा । (98)

सिद्धं तथ आगमदो णेच्छदि जो सो ही परसमओ ॥108॥

सदवट्ठिदं सहावे दव्वं दव्वस्स जो हि परिणामो । (99)

अत्थेसु सो सहावो ठिदिसंभवणाससंबद्धो ॥109॥

ण भवो भंगविहीणो भंगो वा णत्थि संभवविहीणो । (100)

उप्पादो वि य भंगो ण विणा धोव्वेण अत्थेण ॥110॥

उप्पादट्ठिदिभंगा विज्जंते पज्जएसु पज्जाया । (101)

दव्वे हि संति णियदं तम्हा दव्वं हवदि सव्वं ॥111॥

समवेदं खलु दव्वं संभवठिदिणाससण्णिदट्ठेहिं । (102)

एक्कम्मि चेव समये तम्हा दव्वं खु तत्तिदयं ॥112॥

पाडुभवदि य अण्णो पज्जाओ पज्जओ वयदि अण्णो । (103)

दव्वस्स तं पि दव्वं णेव पणट्ठं ण उप्पण्णं ॥113॥

परिणमदि सयं दव्वं गुणदो य गुणंतरं सद्विसिट्ठं । (104)

तम्हा गुणपज्जाया भणिया पुण दव्वमेव त्ति ॥114॥

ण हवदि जदि सद्व्वं असद्धव्वं हवदि तं कहं दव्वं । (105)

हवदि पुणो अण्णं वा तम्हा दव्वं सयं सत्ता ॥115॥

पविभत्तपदेसत्तं पुधत्तमिदि सासणं हि वीरस्स । (106)

अण्णत्तमतभावो ण तभ्वं होदि कधमेगं ॥116॥

सद्व्वं सच्च गुणो सच्चेव य पज्जओ त्ति वित्थारो । (107)

जो खलु तस्स अभावो सो तदभावो अतभावो ॥117॥

जं दव्वं तं ण गुणो जो वि गुणो सो ण तच्चमत्थादो । (108)

एसो हि अतभावो णेव अभावो त्ति णिद्धिट्ठो ॥118॥

जो खलु दव्वसहावो परिणामो सो गुणो सद्विसिट्ठो । (109)

सदवट्ठिदं सहावे दव्वं त्ति जिणोवदेसोयं ॥119॥

णत्थि गुणो त्ति व कोई पज्जाओ तीह वा विणा दव्वं । (110)

दव्वत्तं पुण भावो तम्हा दव्वं सयं सत्ता ॥120॥

एवंविहं सहावे दव्वं दव्वत्थपज्जयत्थेहिं । (111)

सदसभावणिबद्धं पादुभावं सदा लभदि ॥121॥

जीवो भवं भविस्सदि णरोऽमरो वा परो भवीय पुणो । (112)

किं दव्वत्तं पजहदि ण जहं अण्णो कहं होदि ॥122॥

मणुवो ण होदि देवो देवो वा माणुसो व सिद्धो वा । (113)

एवं अहोज्जमाणो अणण्णभावं कथं लहदि ॥123॥

दव्वट्टिएण सव्वं दव्वं तं पज्जयट्टिएण पुणो । (114)

हवदि य अण्णमणण्णं तक्काले तम्मयत्तादो ॥124॥

अत्थि त्ति य णत्थि त्ति य हवदि अवत्तव्वमिदि पुणो दव्वं । (115)

पज्जाएण दु केण वि तदुभयमादिट्ठमण्णं वा ॥125॥

एसो त्ति णत्थि कोई ण णत्थि किरिया सहावणिव्वत्ता । (116)

किरिया हि णत्थि अफला धम्मो जदि णिप्फलो परमो ॥126॥

कम्मं णामसमक्खं सभावमध अप्पणो सहावेण । (117)

अभिभूय णरं तिरियं णेरइयं वा सुरं कुणदि ॥127॥

णरणारयतिरियसुरा जीवा खलु णामकम्मणिव्वत्ता । (118)

ण हि ते लद्धसहावा परिणममाणा सकम्माणि ॥128॥

जायदि णेव ण णस्सदि खणभंगसमुद्भवे जणे कोई । (119)

जो हि भवो सो विलओ संभवविलय त्ति ते णाणा ॥129॥

तम्हा दु णत्थि कोई सहावसमवट्ठिदो त्ति संसारे । (120)

संसारो पुण किरिया संसरमाणस्स दव्वस्स ॥130॥

आदा कम्ममलिमसो परिणामं लहदि कम्मसंजुत्तं । (121)

ततो सिलिसदि कम्मं तम्हा कम्मं तु परिणामो ॥131॥

परिणामो सयमादा सा पुण किरिय त्ति होदि जीवमया । (122)

किरिया कम्म त्ति मदा तम्हा कम्मस्स ण दु कत्ता ॥132॥

परिणमदि चेदणाए आदा पुण चेदणा तिधाभिमदा । (123)

सा पुण णाणे कम्मे फलम्मि वा कम्मणो भणिदा ॥133॥

णाणं अट्ठवियप्पो कम्मं जीवेण जं समारद्धं । (124)

तमणेगविधं भणिदं फलं ति सोक्खं व दुक्खं वा ॥134॥

अप्पा परिणामप्पा परिणामो णाणकम्मफलभावी । (125)

तम्हा णाणं कम्मं फलं च आदा मुणेदव्वो ॥135॥

कत्ता करणं कम्मं फलं च अप्प त्ति णिच्छिदो समणो । (126)

परिणमदि णेव अण्णं जदि अप्पाणं लहदि सुद्धं ॥136॥

दव्वं जीवमजीवं जीवो पुण चेदणोवओगमओ । (127)

पोग्गलदव्वप्पमुहं अचेदणं हवदि य अजीवं ॥137॥

पोग्गलजीवणिबद्धो धम्माधम्मत्थिकायकालइढो । (128)

वट्टदि आगासे जो लोगो सो सव्वकाले दु ॥138॥

उप्पादट्ठिदिभंगा पोग्गलजीवप्पगस्स लोगस्स । (129)

परिणामा जायंते संघादादो व भेदादो ॥139॥

लिंगेहिं जेहिं दव्वं जीवमजीवं च हवदि विण्णादं । (130)

तेऽतभावविसिद्धा मुत्तामुत्ता गुणा जेया ॥140॥

मुत्ता इंदियगेज्झा पोग्गलदव्वप्पगा अणेगविधा । (131)

दव्वाणममुत्तणं गुणा अमुत्ता मुणेदव्वा ॥141॥

वण्णरसगंधफासा विज्जंते पुग्गलस्स सुहुमादो । (132)

पुढवीपरियंतस्स य सद्दो सो पोग्गलो चित्तो ॥142॥

आगासस्सवगाहो धम्मद्वस्स गमणहेदुत्तं । (133)

धम्मेदरदव्वस्स दु गुणो पुणो ठाणकारणदा ॥143॥

कालस्स वट्टणा से गुणोवओगो त्ति अप्पणो भणिदो । (134)

जेया संखेवादो गुणा हि मुत्तिप्पहीणाणं ॥144॥

जीवा पोग्गलकाया धम्माधम्मा पुणो य आगासं । (135)

सपदेसेहिं असंखा णत्थि पदेस त्ति कालस्स ॥145॥

एदाणि पंचदव्वाणि उज्झियकालं तु अत्थिकाय त्ति ।

भण्णंते काया पुण बहुप्पदेसाण पचयत्तं ॥146॥

लोगालोगेसु णभो धम्माधम्मेहिं आददो लोगो । (136)

सेसे पडुच्च कालो जीवा पुण पोग्गला सेसा ॥147॥

जध ते णभप्पदेसा तधप्पदेसा हवंति सेसाणं । (137)

अपदेसो परमाणू तेण पदेसुभवो भणिदो ॥148॥

समओ दु अप्पदेसो पदेसमेत्तस्स दव्वजादस्स । (138)

वदिवददो सो वट्टदि पदेसमागासदव्वस्स ॥149॥

वदिवददो तं देसं तस्सम समओ तदो परो पुव्वो । (139)

जो अत्थो सो कालो समओ उप्पण्णपद्धंसी ॥150॥

आगासमणुणिविट्ठं आगासपदेससण्णया भणिदं । (140)

सव्वेसिं च अणूणं सक्कदि तं देदुमवगासं ॥151॥

एक्को व दुगे बहुगा संखातीदा तदो अणंता य । (141)

दव्वाणं च पदेसा संति हि समय ति कालस्स ॥152॥

उप्पादो पद्धंसो विज्जदि जदि जस्स एगसमयमिहि । (142)

समयस्स सो वि समओ सभावसमवट्ठिदो हवदि ॥153॥

एगमिहि संति समये संभवठिदिणाससण्णिदा अट्ठा । (143)

समयस्स सव्वकालं एष हि कालाणुसभावो ॥154॥

जस्स ण संति पदेसा पदेसमेत्तं व तच्चदो णादुं । (144)

सुण्णं जाण तमत्थं अत्थंतरभूदमत्थीदो ॥155॥

सपदेसेहिं समग्गो लोगो अट्ठेहिं णिट्ठिदो णिच्चो । (145)

जो तं जाणदि जीवो पाणचदुक्काभिसंबद्धो ॥156॥

इंदियपाणो य तथा बलपाणो तह य आउपाणो य । (146)

आणप्पाणप्पाणो जीवाणं होंति पाणा ते ॥157॥

पंच वि इंदियपाणा मणवचिकाया य तिण्णि बलपाणा ।

आणप्पाणप्पाणो आउगपाणेण होंति दसपाणा ॥158॥

पाणेहिं चदुहिं जीवदि जीविस्सदि जो हि जीविदो पुव्वं । (147)

सो जीवो पाणा पुण पोगलदव्वेहिं णिव्वत्ता ॥159॥

जीवो पाणणिबद्धो बद्धो मोहादिएहिं कम्मेहिं । (148)

उवभुंजं कम्मफलं बज्झदि अण्णेहिं कम्मेहिं ॥160॥

पाणाबाधं जीवो मोहपदेसेहिं कुणदि जीवाणं । (149)

जदि सो हवदि हि बंधो पाणावरणादिकम्मेहिं ॥161॥

आदा कम्ममलिमसो धरेदि पाणे पुणो पुणो अण्णे । (150)

ण चयदि जाव ममत्तिं देहपधाणेसु विसयेसु ॥162॥

जो इंदियादिविजई भवीय उवओगमप्पगं झादि । (151)

कम्मेहिं सो ण रज्जदि किह तं पाणा अणुचरंति ॥163॥

अत्थित्तणिच्छिदस्स हि अत्थस्सत्थंतरम्हि संभूदो । (152)

अत्थो पज्जाओ सो संठाणादिप्पभेदेहिं ॥164॥

णरणारयतिरियसुरा संठाणादीहिं अण्णहा जादा । (153)

पज्जाया जीवाणं उदयादिहिं णामकम्मस्स ॥165॥

तं सञ्भावणिबद्धं दव्वसहावं तिहा समक्खादं । (154)

जाणदि जो सवियप्पं ण मुहदि सो अण्णदवियम्हि ॥166॥

अप्पा उवओगप्पा उवओगो पाणदंसणं भणिदो । (155)

सो वि सुहो असुहो वा उवओगो अप्पणो हवदि ॥167॥

उवओगो जदि हि सुहो पुण्णं जीवस्स संचयं जादि । (156)

असुहो वा तथ पावं तेसिमभावे ण चयमत्थि ॥168॥

जो जाणादि जिणिंदे पेच्छदि सिद्धे तहेव अणगारे । (157)

जीवेसु साणुकंपो उवओगो सो सुहो तस्स ॥169॥

विसयकसाओगाढो दुस्सुदिदुच्चित्तदुट्टगोट्टिजुदो । (158)

उग्गो उम्मग्गपरो उवओगो जस्स सो असुहो ॥170॥

असुहोवओगरहिदो सुहोवजुत्तो ण अण्णदवियम्हि । (159)

होज्जं मज्झत्थोऽहं णाणप्पगमप्पगं झाए ॥171॥

णाहं देहो ण मणो ण चेव वाणी ण कारणं तेसिं । (160)

कत्ता ण ण कारयिदा अणुमंता णेव कत्तीणं ॥172॥

देहो य मणो वाणी पोग्गलदव्वप्पग ति णिद्धिद्वा । (161)

पोग्गलदव्वं हि पुणो पिंडो परमाणुदव्वाणं ॥173॥

णाहं पोग्गलमइओ ण ते मया पोग्गला कया पिंडं । (162)

तम्हा हि ण देहोऽहं कत्ता वा तस्य देहस्य ॥174॥

अपदेसो परमाणू पदेसमेत्तो द समयसद्दो जो । (163)

णिद्धो वा लुक्खो वा दुपदेसादित्तमणुभवदि ॥175॥

एगुत्तरमेगादी अणुस्स णिद्धत्तणं च लुक्खत्तं । (164)

परिणामादो भणिदं जाव अणंतत्तमणुभवदि ॥176॥

णिद्धा वा लुक्खा वा अणुपरिणामा समा व विसमा वा । (165)

समदो दुराधिगा जदि बज्झन्ति हि आदिपरिहीणा ॥177॥

णिद्धत्तणेण दुगुणो चदुगुणणिद्धेण बंधमणुभवदि । (166)

लुक्खेण वा तिगुणिदो अणु बज्झदि पंचगुणजुत्तो ॥178॥

दुपदेसादी खंधा सुहुमा वा बादरा ससंठाणा । (167)

पुढविजलतेउवाऊ सगपरिणामेहिं जायंते ॥179॥

ओगाढगाढणिचिदो पोग्गलकायेहिं सव्वदो लोगो । (168)

सुहुमेहिं बादरेहि य अप्पाओग्गेहिं जोग्गेहिं ॥180॥

कम्मत्तणपाओग्गा खंधा जीवस्स परिणइं पप्पा । (169)

गच्छंति कम्मभावं ण हि ते जीवेण परिणमिदा ॥181॥

ते ते कम्मत्तगदा पोग्गलकाया पुणो वि जीवस्स । (170)

संजायंते देहा देहंतरसंकमं पप्पा ॥182॥

ओरालिओ य देहो देहो वेउव्विओ य तेजसिओ । (171)

आहारय कम्मइओ पोग्गलदव्वप्पगा सव्वे ॥183॥

अरसमरूवमगंधं अव्वत्तं चेदणागुणमसद्दं । (172)

जाण अलिंगहणं जीवमणिद्धिदुसंठाणं ॥184॥

मुत्तो रूवादिगुणो बज्झदि फासेहिं अण्णमण्णेहिं । (173)

तव्विवरीदो अप्पा बज्झदि किध पोग्गलं कम्मं ॥185॥

रूवादिएहिं रहिदो पेच्छदि जाणादि रूवमादीणि । (174)

दव्वाणि गुणे य जधा तह बंधो तेण जाणीहि ॥186॥

उवओगमओ जीवो मुज्झदि रज्जेदि वा पदुस्सेदि । (175)

पप्पा विविधे विसये जो हि पुणो तेहिं सो बन्धो ॥187॥

भावेण जेण जीवो पेच्छदि जाणादि आगदं विसये । (176)

रज्जदि तेणेव पुणो बज्झदि कम्म त्ति उवदेसो ॥188॥

फासेहिं पोग्गलाणं बंधो जीवस्स रागमादीहिं । (177)

अण्णोण्णमवगाहो पोग्गलजीवप्पगो भणिदो ॥189॥

सपदेसो सो अप्पा तेसु पदेसेसु पोग्गला काया । (178)

पविसंति जहाजोग्गं चिट्ठंति हि जंति बज्झंति ॥190॥

रत्तो बंधदि कम्मं मुच्चदि कम्मेहिं रागरहिदप्पा । (179)

एसो बंधसमासो जीवाणं जाण णिच्छयदो ॥191॥

परिणामादो बंधो परिणामो रागदोसमोहजुदो । (180)

असुहो मोहपदोसो सुहो व असुहो हवदि रागो ॥192॥

सुहपरिणामो पुण्णं असुहो पावं ति भणिदमण्णेसु । (181)

परिणामो णण्णगदो दुक्खक्खयकारणं समये ॥193॥

भणिदा पुढविप्पमुहा जीवणिकायाध थावरा य तसा । (182)

अण्णा ते जीवादो जीवो वि य तेहिंदो अण्णो ॥194॥

जो णवि जाणदि एवं परमप्पाणं सहावमासेज्ज । (183)

कीरदि अज्झवसाणं अहं ममेदं ति मोहादो ॥195॥

कुव्वं सभावमादा हवदि हि कत्ता सगस्स भावस्स । (184)

पोग्गलदव्वमयाणं ण दु कत्ता सव्वभावाणं ॥196॥

गेण्हदि णेव ण मुंचदि करेदि ण हि पोग्गलाणि कम्माणि । (185)

जीवो पोग्गलमज्झे वट्टण्णवि सव्वकालेसु ॥197॥

स इदाणिं कत्ता सं सगपरिणामस्स दव्वजादस्स । (186)

आदीयदे कदाइं विमुच्चदे कम्मधूलीहिं ॥198॥

परिणमदि जदा अप्पा सुहम्मि असुहम्मि रागदोसजुदो । (187)

तं पविसदि कम्मरयं णाणावरणादिभावेहिं ॥199॥

सुहपयडीण विसोही तिव्वो असुहाण संकिलेसम्मि ।

विवरीदो दु जहण्णो अणुभागो सव्वपयडीणं ॥200॥

सपदेसो सो अप्पा कसायिदो मोहरागदोसेहिं । (188)

कम्मरएहिं सिलिट्ठो बंधो त्ति परूविदो समये ॥201॥

एसो बंधसमासो जीवाणं णिच्छयेण णिट्ठिदो । (189)

अरहंतेहिं जदीणं ववहारो अण्णहा भणिदो ॥202॥

ण चयदि जो दु ममत्तिं अहं ममेदं ति देहदविणेसु । (190)

सो सामण्णं चत्ता पडिवण्णो होदि उम्मगं ॥203॥

णाहं होमि परेसिं ण मे परे संति णाणमहमेक्को । (191)
इदि जो झायदि झाणे सो अप्पाणं हवदि झादा ॥204॥

एवं णाणप्पाणं दंसणभूदं अदिंदियमहतं । (192)
धुवमचलमणालंबं मण्णेऽहं अप्पगं सुद्धं ॥205॥

देहा वा दविणा वा सुहदुक्खा वाध सत्तुमित्तजणा । (193)
जीवस्स ण संति धुवा धुवोवओगप्पगो अप्पा ॥206॥

जो एवं जाणित्ता झादि परं अप्पगं विसुद्धप्पा । (194)
सागारोऽणगारो खवेदि सो मोहदुग्गंठि ॥207॥

जो णिहदमोहगंठी रागपदोसे खवीय सामण्णे । (195)
होज्जं समसुहदुक्खो सो सोक्खं अक्खयं लहदि ॥208॥

जो खविदमोहकलुसो विसयविरत्तो मणो णिरुंभित्ता । (196)
समवट्ठिदो सहावे सो अप्पाणं हवदि झादा ॥209॥

णिहदघणघादिकम्मो पच्चक्खं सव्वभावतच्चण्हू । (197)
णेयंतगदो समणो झादि कमट्ठं असंदेहो ॥210॥

सव्वाबाधविजुत्तो समंतसव्वक्खसोक्खणाणइढो । (198)
भूदो अक्खातीदो झादि अणक्खो परं सोक्खं ॥211॥

एवं जिणा जिणिंदा सिद्धा मगं समुट्ठिदा समणा । (199)
जादा णमोत्थु तेसिं तस्स य णिव्वाणमग्गस्स ॥212॥

तम्हा तह जाणित्ता अप्पाणं जाणगं सभावेण । (200)

परिवज्जामि ममत्तिं उवट्ठिदो णिम्ममत्तम्हि ॥213॥

दंसणसंसुद्धाणं सम्मण्णाणोवजोगजुत्ताणं ।

अव्वाबाधरदाणं णमो णमो सिद्धसाहूणं ॥214॥

चरणानुयोग-चूलिका-अधिकार

एवं पणमिय सिद्धे जिणवरवसहे पुणो पुणो समणे । (201)

पडिवज्जदु सामण्णं जदि इच्छदि दुक्खपरिमोक्खं ॥215॥

आपिच्छ बंधुवग्गं विमोचिदो गुरुकलत्तपुत्तेहिं । (202)

आसिज्ज णाणदंसणचरित्तववीरियायारं ॥216॥

समणं गणिं गुणइढं कुलरूववयोविसिट्ठमिट्ठदरं । (203)

समणेहि तं पि पणदो पडिच्छ मं चेदि अणुगहिदो ॥217॥

णाहं होमि परेसिं ण मे परे णत्थि मज्झमिह किंचि । (204)

इदि णिच्छिदो जिदिंदो जादो जधजादरूवधरो ॥218॥

जधजादरूवजादं उप्पाडिदकेसमंसुगं सुद्धं । (205)

रहिदं हिंसादीदो अप्पडिकम्मं हवदि लिंगं ॥219॥

मुच्छारंभविजुत्तं जुत्तं उवओगजोगसुद्धीहिं । (206)

लिंगं ण परावेक्खं अपुणभवकारणं जेण्हं ॥220॥

आदाय तं पि लिंगं गुरुणा परमेण तं णमंसित्ता । (207)

सोच्चा सवदं किरियं उवट्ठिदो होदि सो समणो ॥221॥

वदसमिदिंदियरोधो लोचावस्सयमचेलमण्हाणं । (208)

खिदिसयणमदंतवणं ठिदिभोयणमेगभत्तं च ॥222॥

एदे खलु मूलगुणा समणाणं जिणवरेहिं पण्णत्ता । (209)

तेसु पमत्तो समणो छेदोवट्ठावगो होदि ॥223॥

लिंगगहणे तेसिं गुरु त्ति पव्वज्जदायगो होदि । (210)

छेदेसूवट्ठवगा सेसा णिज्जवगा समणा ॥224॥

पयदम्हि समारद्धे छेदो समणस्स कायचेट्ठम्हि । (211)

जायदि जदि तस्स पुणो आलोयणपुव्विया किरिया ॥225॥

छेदुवजुत्तो समणो समणं ववहारिणं जिणमदम्हि । (212)

आसेज्जालोचित्ता उवदिट्ठं तेण कायव्वं ॥226॥

अधिवासे व विवासे छेदविहूणो भवीय सामण्णे । (213)

समणो विहरदु णिच्चं परिहरमाणो णिबंधाणि ॥227॥

चरदि णिबद्धो णिच्चं समणो णाणम्हि दंसणमुहम्हि । (214)

पयदो मूलगुणेषु य जो सो पडिपुण्णसामण्णो ॥228॥

भत्ते वा खमणे वा आवसथे वा पुणो विहारे वा । (215)

उवधिम्हि वा णिबद्धं णेच्छदि समणम्हि विकधम्हि ॥229॥

अपयत्ता वा चरिया सयणासणठाणचंकमादीसु । (216)

समणस्स सव्वकाले हिंसा सा संतय त्ति मदा ॥230॥

मरदु व जियदु व जीवो अयदाचारस्स णिच्छिदा हिंसा । (217)

पयदस्स णत्थि बंधो हिंसामेत्तेण समिदस्स ॥231॥

उच्चालियम्हि पाए इरियासमिदस्स णिग्गमत्थाए ।

आबाधेज्ज कुलिंगं मरिज्ज तं जोगमासेज्ज ॥232॥

ण हि तस्स तण्णिमित्तो बंधो सुहुमो य देसिदो समये ।

मुच्छा परिग्गहो च्चिय अज्झप्पपमाणदो दिट्ठो ॥233॥

अयदाचारो समणो छस्सु वि कायेसु वधकरो त्ति मदो । (218)

चरदि जदं जदि णिच्चं कमलं व जले णिरुवलेवो ॥234॥

हवदि व ण हवदि बंधो मदम्हि जीवेऽध कायचेट्ठम्हि । (219)

बंधो धुवमुवधीदो इदि समणा छट्ठिया सव्वं ॥235॥

ण हि णिरवेक्खो चागो ण हवदि भिक्खुस्स आसयविसुद्धी । (220)

अविसुद्धस्स य चित्ते कहं णु कम्मक्खओ विहिदो ॥236॥

गेण्हदि व चेलखंडं भायणमत्थि त्ति भणिदमिह सुत्ते ।

जदि सो चत्तालंबो हवदि कहं वा अणारंभो ॥237॥

वत्थक्खंडं दुद्धियभायणमण्णं च गेण्हदि णियदं ।

विज्जदि पाणारंभो विक्खेवो तस्स चित्तम्मि ॥238॥

गेण्हइ विधुणइ धोवइ सोसेइ जदं तु आदवे खित्ता ।

पत्तं व चेलखंडं बिभेदि परदो य पालयदि ॥239॥

किथ तम्हि णत्थि मुच्छा आरंभो वा असंजमो तस्स । (221)

तथ परदव्वम्मि रदो कधमप्पाणं पसाधयदि ॥240॥

छेदो येन न विद्यते ग्रहणविसर्गेषु सेवमानस्य । (222)

समणो तेणिह वट्टदु कालं खेत्तं वियाणित्ता ॥241॥

अप्पडिकुट्टं उवधिं अपत्थणिज्जं असंजदजणेहिं । (223)

मुच्छादिजणणरहिदं गेण्हदु समणो जदि वि अप्पं ॥242॥

किं किंचण त्ति तक्कं अपुणभवकामिणोध देहे वि । (224)

संग त्ति जिणवरिंदा अप्पडिकम्मत्तमुद्दिट्ठा ॥243॥

पेच्छदि ण हि इह लोगं परं च समणिंददेसिदो धम्मो ।

धम्महि तम्हि कम्हा वियप्पियं लिंगमित्थीणं ॥244॥

णिच्छयदो इत्थीणं सिद्धी ण हि तेण जम्मणा दिट्ठा ।

तम्हा तप्पडिरूवं वियप्पियं लिंगमित्थीणं ॥245॥

पइडीपमादमइया एदासिं वित्ति भासिया पमदा ।

तम्हा ताओ पमदा पमादबहुला त्ति णिद्दिट्ठा ॥246॥

संति धुवं पमदाणं मोहपदोसा भयं दुगुंछा य ।

चित्ते चित्ता माया तम्हा तासिं ण णिव्वाणं ॥247॥

ण विणा वट्टदि णारी एक्कं वा तेसु जीवलोयम्हि ।

ण हि संउडं च गत्तं तम्हा तासिं च संवरणं ॥248॥

चित्तस्सावो तासिं सित्थिल्लं अत्तवं च पक्खलणं ।

विज्जदि सहसा तासु अ उप्पादो सुहममणुआणं ॥249॥

लिंगम्हि य इत्थीणं थणंतरे णाहिकक्खपदेसेसु ।

भणिदो सुहुमुप्पादो तासिं कह संजमो होदि ॥250॥

जदि दंसणेण सुद्धा सुत्तज्झयणेण चावि संजुत्ता ।
घोरं चरदि व चरियं इत्थिस्स ण णिज्जरा भणिदा ॥251॥

तम्हा तं पडिरूवं लिंगं तासिं जिणेहिं णिद्धिट्ठं ।
कुलरूववओजुत्ता समणीओ तस्समाचारा ॥252॥

वण्णेसु तीसु एक्को कल्लाणंगो तवोसहो वयसा ।
सुमुहो कुच्छारहिदो लिंगगहणे हवदि जोग्गो ॥253॥

जो रयणत्तयणासो सो भंगो जिणवरेहिं णिद्धिट्ठो ।
सेसं भंगेण पुणो ण होदि सल्लेहणा अरिहो ॥254॥

उवयरणं जिणमग्गे लिंगं जहजादरूवमिदि भणिदं । (225) ।
गुरुवयणं पि य विणओ सुत्तचझयणं च णिद्धिट्ठं ॥255॥

इहलोगणिरावेक्खो अप्पडिबद्धो परम्हि लोयम्हि । (226)
जुत्ताहारविहारो रहिदकसाओ हवे समणो ॥256॥

कोहादिएहिं चउहिं वि विकहाहिं तहिंदियाणमत्थेहिं ।
समणो हवदि पमत्तो उवजुत्तो णेहणिद्दाहिं ॥257॥

जस्स अणेसणमप्पा तं पि तवो तप्पडिच्छगा समणा । (227)
अण्णं भिक्खमणेसणमध ते समणा अणाहारा ॥258॥

केवलदेहो समणो देहे ण ममत्ति रहिदपरिकम्मो । (228)
आजुत्तो तं तवसा अणिगूहिय अप्पणो सत्तिं ॥259॥

एकं खलु तं भत्तं अप्पडिपुण्णोदरं जहालद्धं । (229)

चरणं भिक्खेण दिवा ण रसावेक्खं ण मधुमंसं ॥260॥

पक्केसु अ आमेसु अ विपच्चमाणासु मंसपेसीसु ।

संतत्तियमुववादो तज्जादीणं णिगोदाणं ॥261॥ ।

जो पक्कमपक्कं वा पेसीं मंसस्स खादि फासदि वा ।

सो किल णिहणदि पिंडं जीवाणमणेगकोडीणं ॥262॥

अप्पडिकुट्टं पिंडं पाणिगयं णेव देयमण्णस्स ।

दत्ता भोत्तुमजोगं भुत्तो वा होदि पडिकुट्ठो ॥263॥

बालो वा वुड्ढो वा समभिहदो वा पुणो गिलाणो वा । (230)

चरियं चरदु सजोगं मूलच्छेदो जधा ण हवदि ॥264॥

आहारे व विहारे देसं कालं समं खमं उवधिं । (231)

जाणित्ता ते समणो वट्टदि जदि अप्पलेवी सो ॥265॥

एयग्गदो समणो एयग्गं णिच्छिदस्स अत्थेसु । (232)

णिच्छिती आगमदो आगमचेट्ठा तदो जेट्ठा ॥266॥

आगमहीणो समणो णेवप्पाणं परं वियाणादि । (233)

अविजाणंतो अत्थे खवेदि कम्माणि किध भिक्खू ॥267॥

आगमचक्खू साहू इंदियचक्खूणि सव्वभूदाणि । (234)

देवा य ओहिचक्खू सिद्धा पुण सव्वदो चक्खु ॥268॥

सव्वे आगमसिद्धा अत्था गुणपज्जएहिं चित्तेहिं । (235)

जाणंति आगमेण हि पेच्छित्ता ते वि ते समणा ॥269॥

आगमपुव्वा दिट्ठी ण भवदि जस्सेह संजमो तस्स । (236)

णत्थीदि भणदि सुत्तं असंजदो होदि किध समणो ॥270॥

ण हि आगमेण सिज्झदि सद्वहणं जदि वि णत्थि अत्थेसु । (237)

सद्वहमाणो अत्थे असंजदो वा ण णिव्वादि ॥271॥

जं अण्णाणी कम्मं खवेदि भवसयसहस्सकोडीहिं । (238)

तं णाणी तिहिं गुत्तो खवेदि उस्सासमेत्तेण ॥272॥

परमाणुपमाणं वा मुच्छा देहादिएसु जस्स पुणो । (239)

विज्जदि जदि सो सिद्धिं ण लहदि सव्वागमधरो वि ॥273॥

चागो य अणारंभो विसयविरागो खओ कसायाणं ।

सो संजमो त्ति भणिदो पव्वज्जाए विसेसेण ॥274॥

पंचसमिदो तिगुत्तो पंचेदियसंवुडो जिदकसाओ । (240)

दंसणणाणसमग्गो समणो सो संजदो भणिदो ॥275॥

समसत्तुबंधुवग्गो समसुहदुक्खो पसंसणिंदसमो । (241)

समलोढुकंचणो पुण जीविदमरणे समो समणो ॥276॥

दंसणणाणचरित्तेसु तीसु जुगवं समुट्ठिदो जो दु । (242)

एयग्गदो त्ति मदो सामण्णं तस्स पडिपुण्णं ॥277॥

मुज्झदि वा रज्जदि वा दुस्सदि वा दव्वमण्णमासेज्ज । (243)

जदि समणो अण्णाणी बज्झदि कम्मेहिं विविहेहिं ॥278॥

अट्टेसु जो ण मुज्झदि ण हि रज्जदि णेव दोसमुवयादि । (244)

समणो जदि सो णियदं खवेदि कम्माणि विविहाणि ॥279॥

णिच्छिदसुत्तत्थपदो समिदकसाओ तवोधिगो चावि । (268)

लोगिगजणसंसग्गं ण चयदि जदि संजदो ण हवदि ॥280॥

णिग्गंथं पव्वइदो वट्टदि जदि एहिगेहिं कम्मेहिं । (269)

सो लोगिगो ति भणिदो संजमतवसंपजुत्तो वि ॥281॥

तम्हा समं गुणादो समणो समणं गुणेहिं वा अहियं । (270)

अधिवसदु तम्हि णिच्चं इच्छदि जदि दुक्खपरिमोक्खं ॥282॥

वेज्जवच्चणिमित्तं गिलाणगुरुबालवुड्डसमणाणं । (253)

लोगिगजणसंभासा ण णिंदिदा वा सुहोवजुदा ॥283॥

एसा पसत्थभूदा समणाणं वा पुणो घरत्थाणं । (254)

चरिया परे ति भणिदा ताएव परं लहदि सोक्खं ॥284॥

समणा सुद्धवजुत्ता सुहोवजुत्ता य होंति समयम्हि । (245)

तेसु वि सुद्धवजुत्ता अणासवा सासवा सेसा ॥285॥

अरहंतादिसु भत्ती वच्छलदा पवयणाभिजुत्तेसु । (246)

विज्जदि जदि सामण्णे सा सुहजुत्ता भवे चरिया ॥286॥

दंसणणाणुवदेसो सिस्सग्गहणं च पोसणं तेसिं । (248) ।

चरिया हि सरागाणं जिणिंदपूजोवदेसो य ॥287॥

उवकुणदि जो वि णिच्चं चादुव्वण्णस्स समणसंघस्स (249) ।

कायविराधणरहिदं सो वि सरागप्पधाणो से ॥288॥

जदि कुणदि कायखेदं वेज्जावच्चत्थमुज्जदो समणो । (250) ।

ण हवदि हवदि अगारी धम्मो सो सावयाणं से ॥289॥

जोणहाणं णिरवेक्खं सागारणगारचरियजुत्ताणं । (251) ।

अणुकंपयोवयारं कुव्वदु लेवो जदि वि अप्पो ॥290॥

तिसिदं बुभुक्खिदं वा दुहिदं दट्ठण जो हि दुहिदमणो ।

पडिवज्जदि तं किवया तस्सेसा होदि अणुकंपा ॥291॥

रोगेण वा छुधाए तण्हाए वा समेण वा रूढं । (252)

दिट्ठा समणं साहू पडिवज्जदु आदसत्तीए ॥292॥

रागो पसत्थभूदो वत्थुविसेसेण फलदि विवरीदं । (255)

णाणाभूमिगदाणिह बीजाणिव सस्सकालम्हि ॥293॥

छदुमत्थविहिदवत्थुसु वदणियमज्झयणझाणदाणरदो । (256)

ण लहदि अपुण्णभावं भावं सादप्पगं लहदि ॥294॥

अविदिदपरमत्थेसु य विसयकसायाधिगेसु पुरिसेसु । (257)

जुट्ठं कदं व दत्तं फलदि कुदेवेसु मणुवेसु ॥295॥

जदि ते विसयकसाया पाव त्ति परूविदा व सत्थेसु । (258)

किह ते तप्पडिबद्धा पुरिसा णित्थारगा होत्ति ॥296॥

उवरदपावो पुरिसो समभावो धम्मिगेसु सव्वेसु । (259)

गुणसमिदिदोवसेवी हवदि स भागी सुमग्गस्स ॥297॥

असुभोवयोगरहिदा सुद्धवजुत्ता सुहोवजुत्ता वा । (260)

णित्थारयंति लोगं तेसु पसत्थं लहदि भत्तो ॥298॥

दिट्ठा पगदं वत्थु अभुट्ठाणप्पधाणकिरियाहिं । (261)

वट्ठदु तदो गुणादो विसेसिदव्वो त्ति उवदेसो ॥299॥

अभुट्ठाणं गहणं उवासणं पोसणं च सक्कारं । (262)

अंजलिकरणं पणमं भणिदमिह गुणाधिगाणं हि ॥300॥

अभुट्ठेया समणा सुत्तत्थविसारदा उवासेया । (263)

संजमतवणाण्ड्ढा पणिवदणीया हि समणेहिं ॥301॥

वंदणमंसणेहिं अभुट्ठाणाणुगमणपडिवत्ती । (247)

समणेसु समावणओ ण णिंदिदा रागचरियम्हि ॥302॥

ण हवदि समणो त्ति मदो संजमतवसुत्तसंपजुत्तो वि । (264)

जदि सहहदि ण अत्थे आदपधाणे जिणक्खादे ॥303॥

अववददि सासणत्थं समणं दिट्ठा पदोसदो जो हि । (265)

किरियासु णाणुमण्णदि हवदि हि सो णट्ठचारित्तो ॥304॥

गुणदोधिगस्स विणयं पडिच्छगो जो वि होमि समणो त्ति । (266)

होच्चं गुणाधरो जदि सो होदि अणंतसंसारी ॥305॥

अधिगुणा सामण्णे वट्ठंति गुणाधरेहिं किरियासु । (267)

जदि ते मिच्छुवजुत्ता हवन्ति पभट्टचारित्ता ॥306॥

जे अजधागहिदत्था एदे तच्च त्ति णिच्छिदा समये । (271)

अच्चंतफलसमिद्धं भमन्ति ते तो परं कालं ॥307॥

अजधाचारविजुत्तो जधत्थपदणिच्छिदो पसंतप्पा । (272)

अफले चिरं ण जीवदि इह सो संपुण्णसामण्णो ॥308॥

सम्मं विदिदपदत्था चत्ता उवहिं बहित्थमज्झत्थं । (273)

विसयेसु णावसत्ता जे ते सुद्धा त्ति णिदिट्ठा ॥309॥

सुद्धस्स य सामण्णं भणियं सुद्धस्स दंसणं णाणं । (274)

सुद्धस्स य णिव्वाणं सो च्चिय सिद्धो णमो तस्स ॥310॥

बुज्झदि सासणमेयं सागारणगारचरियया जुत्तो । (275)

जो सो पवयणसारं लहुणा कालेण पप्पोदि ॥311॥

परिशिष्ट

परिशिष्ट

पाठ-स्रोत: मूल गाथाएँ जैन गाथा डेटाबेस (टंकण-श्रेय: Nikky Jain, nikkyjain.github.io) से — केवल प्राचीन मूल पाठ लिया गया है; अनुवाद/अन्वयार्थ सम्मिलित नहीं • मूल पाठ प्राचीन एवं public domain; टंकण-श्रेय यथोक्त • मूल e-text ↗

यह मूल पाठ है — अर्थ/टीका सम्मिलित नहीं। अशुद्धि दिखे तो GitHub पर [shastra/pravachanasaara.md](https://github.com/shastra/pravachanasaara.md) सुधारें।